

Maatschappelijke effecten van armoede: kenmerken en gevolgen

Amsterdam, 30-3-2016

Roeland van Geuns

LECTOR ARMOEDE EN PARTICIPATIE
HOGESCHOOL VAN AMSTERDAM

INHOUD

1. Wat is armoede
2. Wat zijn effecten van armoede?
3. Wat zijn gevolgen van armoede op langere termijn?
4. Conclusie

Basisbehoeftebudget in Nederland in 2013 (SCP, 2014):

€ 969 p/m voor alleenstaande

€ 1.460 p/m voor eenoudergezin met twee kinderen

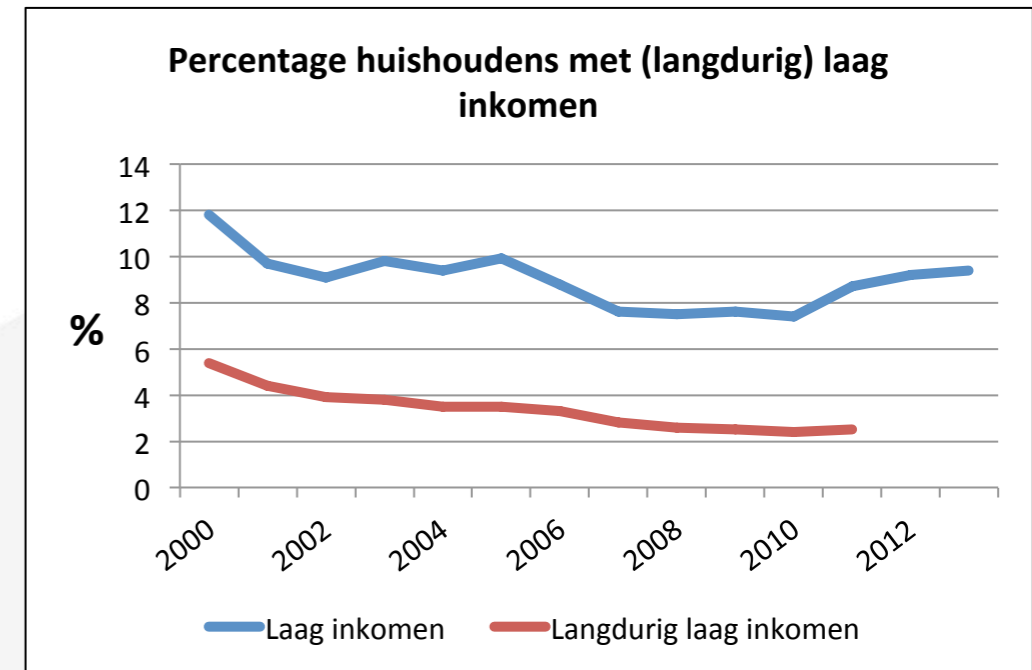
€ 1.820 p/m voor gezin met twee kinderen

Nederlanders op of onder armoedegrens in 2014: 10,4%

Groep werkende armen groeit structureel

ARM IN NEDERLAND

Langdurig en structureel in armoede:

- 3 jaar in armoede: 3,3% huishoudens (2014)
- Overerfbaarheid armoede:
 - ❖ Beperkt, maar risico op groei
 - ❖ Lokale concentratie (krimpgebieden, bepaalde buurten)
- Kans op overerfbaarheid in armoede: 50% groter
- Kans op terugval in armoede: na 5 jaar 40%

ARMOEDE IN NEDERLAND

Gezinnen zonder kinderen: 5%

Eenouderhuishoudens in armoede: 34% (vooral bijstand)

Gezinnen met kinderen in armoede: 8% (ook werkende armen)

Oververtegenwoordiging van armoede naar etniciteit, m.n.

Marokkaanse Nederlanders (35%)

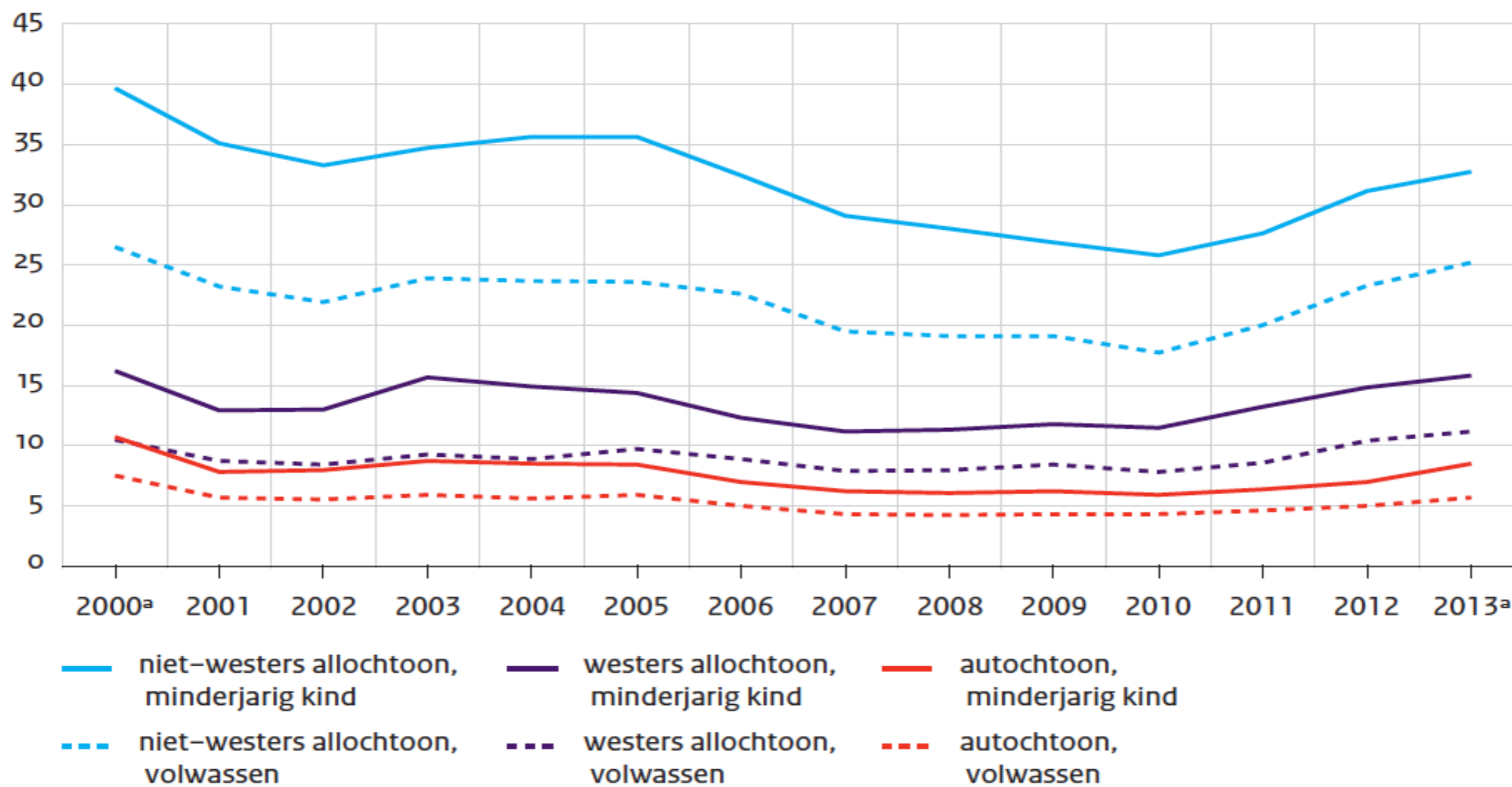
Turkse Nederlanders (29%)

Antilliaanse en Arubaanse Nederlanders (28%)

ARMOEDE IN NL: 423.000 KINDEREN (2013)

Minderjarige kinderen en volwassenen in huishoudens met een laag inkomen, naar herkomst, 2000-2013
(in procenten)

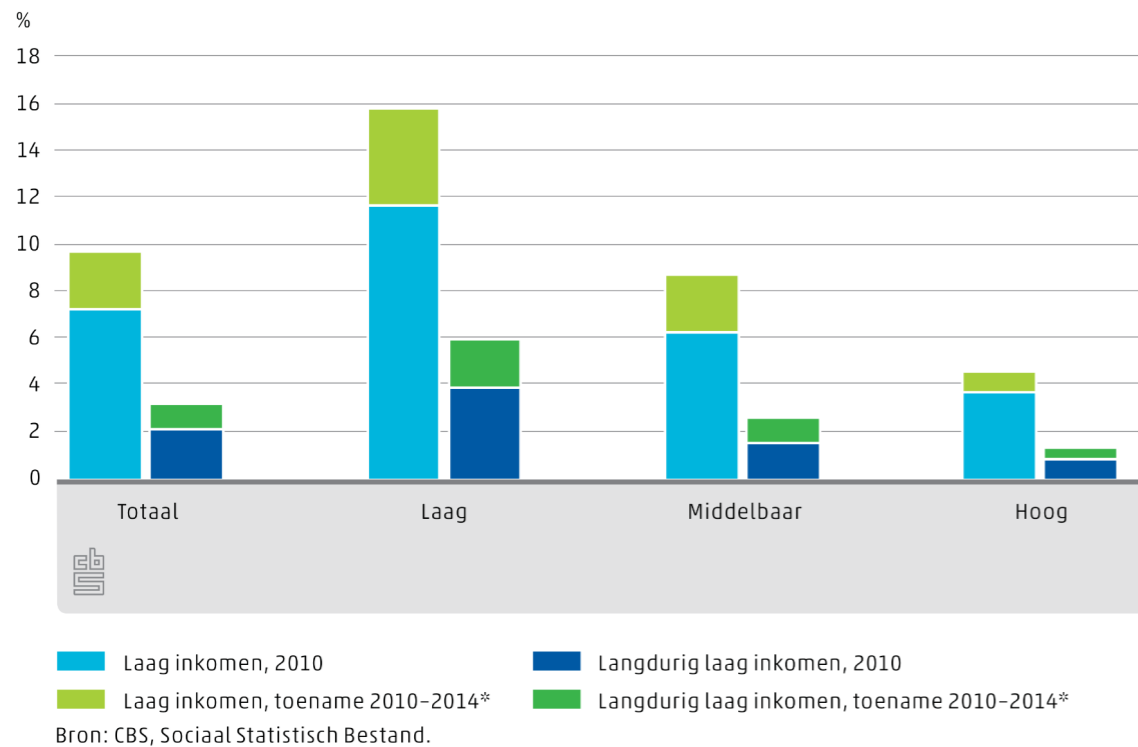

a Voorlopige cijfers.

Bron: CBS (IPO)

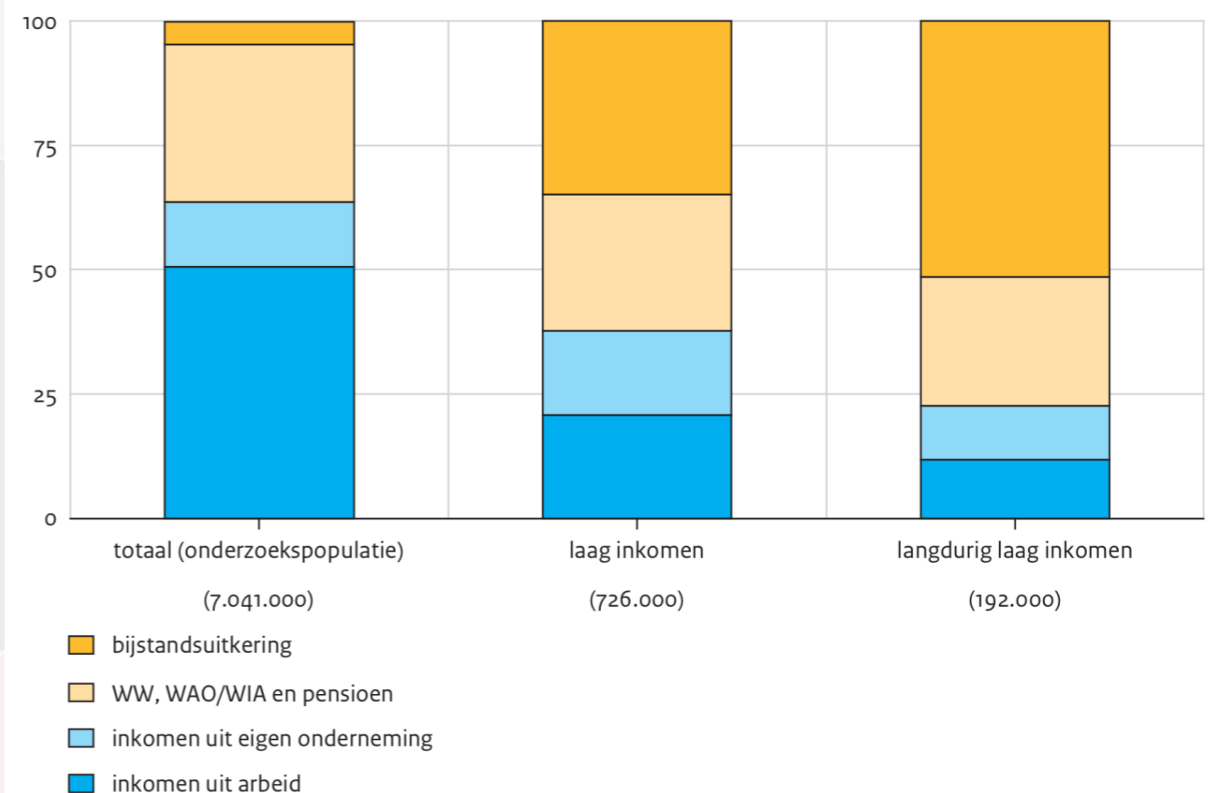
Armoede hangt samen met opleidingsniveau
maar steeds minder met de uitkeringspositie (50% armen < 66
jaar werkt)

2.3.8 Huishoudens met een laag inkomen naar opleidingsniveau hoofdkostwinner

Figuur 2.9

Huishoudens met (langdurig)^a een laag inkomen, naar voornaamste inkomensbron, 2013 (in procenten, voorlopige cijfers)

^a Huishoudens met niet alleen in 2013, maar ook in de jaren 2010-2012 een laag inkomen.

EFFECTEN VAN ARMOEDE?

ARMOEDE DOOR/MET SCHULDEN

Hulpvraag komt vaak pas erg laat: na 2-5 jaar!

Armoede komt vaak niet alleen, maar is wel dominant

70% vragen wijkteams van financiële aard

2012-2015: verdubbeling groep problematische schulden die niet bekend is bij SHV

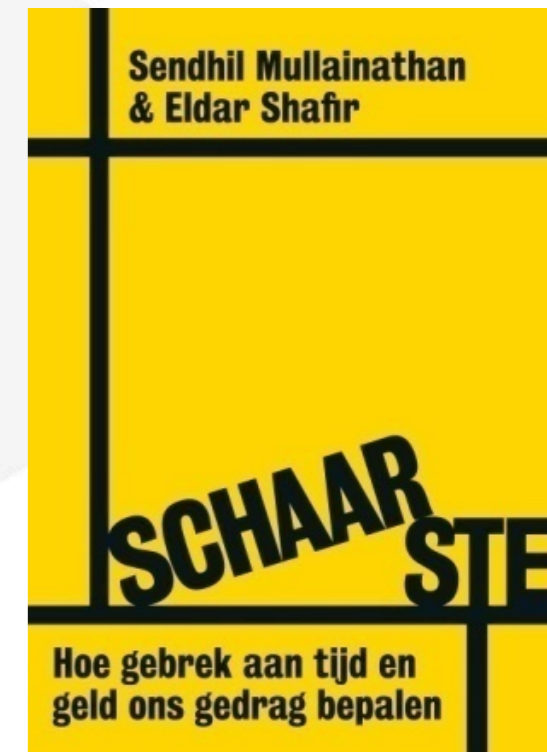
Structurele oplossing noodzakelijk

EFFECT ARMOEDE: NIEUWE INZICHTEN

Langdurige schaarste aan geld leidt tot andere denkpatronen:

- Sterke focus op oplossing van primaire probleem namelijk gebrek aan geld
- Grote mate van efficiency ten aanzien van actuele probleem
- Geen aandacht voor bijzaken

Focus op kortetermijnprobleem graaft zijn eigen kuil:

Een tunnelvisie die leidt tot

- **Korte** termijn focus
- Alle aandacht naar **hier en nu**
- Schaarste aan geld **vermindert bandbreedte**
- Beperkte bandbreedte => **beperkte executieve functies**
- Op termijn zelfs **lager IQ** (met 11-13 punten)
- Gevolg: 'domme' of onverstandige keuzes

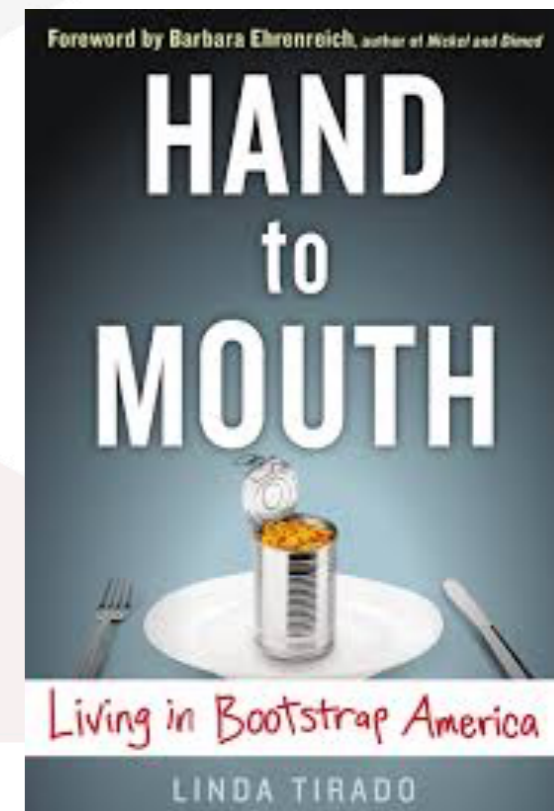

**Waarom arme mensen
domme dingen doen**

EFFECT GEBREK AAN GELD

Focus op (zeer) korte termijn heeft ook als effect:

- Vooral aandacht voor overleven
- Concentratie op andere zaken dan kind en opvoeding:
 - Afwezigheid (letterlijk en figuurlijk)
 - Kortaf reageren, geen tijd hebben (voorlezen, huiswerk, sport, etc.)
 - Minder steun voor en aanwezigheid bij kind

Onderzoek uit de VS en VK laat zien dat ontwikkeling/groei hersenen van kinderen in relevante gebieden voor:

- lezen
- taal
- executieve functies
- ruimtelijk inzicht

samen hangen met inkomen & opleidingsniveau ouder(s)

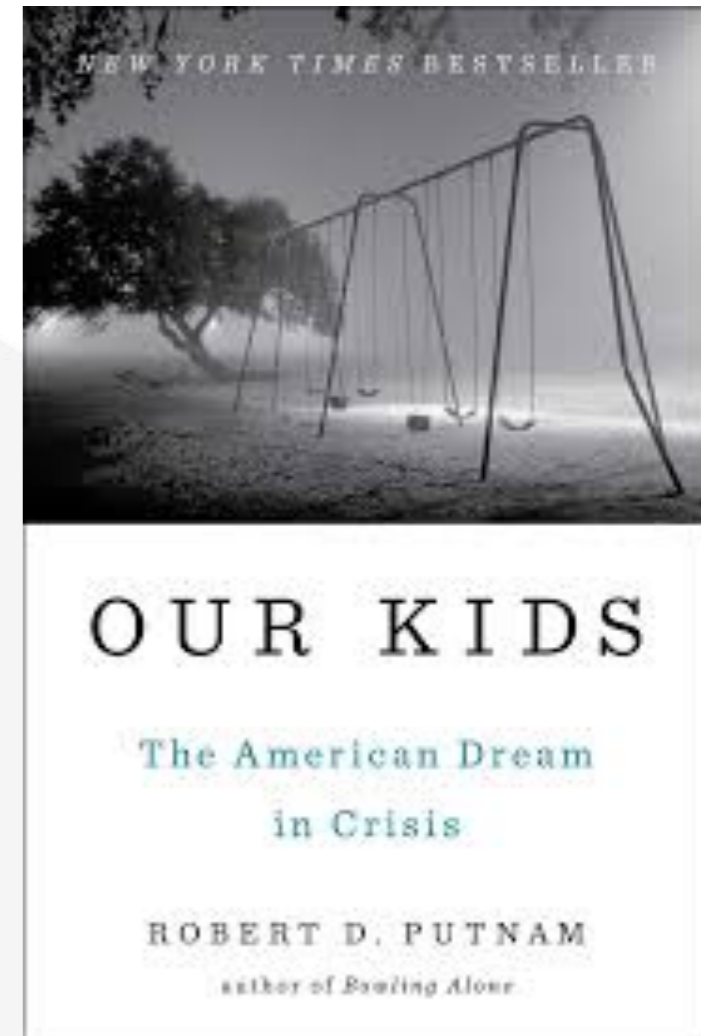
Kinderen van arme ouders => minder groei(mogelijkheden)!

Brengt armoede armoede voort?

Kinderen uit laag opgeleide / arme huishoudens

- Worden minder vaak voorgelezen
- Worden minder sociaal vaardig opgevoed
- Hebben veel vaker maar een ouder
- Gaan veel minder vaak naar hoger onderwijs
- Doen minder vaak mee aan buitenschoolse activiteiten
- Groeien op in minder brede informele netwerken
- Hebben ouder(s) met minder goede vrienden

Stel deze tendensen doen zich ook in Nederland voor?

Wat betekent dat voor beleid en aanpak?

- Voorkomen en reduceren schaarste-effecten cruciaal
- Structurele armoedebestrijding richten op kinderen en ouders en niet alleen richten kinderen
- Tweedeling voorkomen in:
 - Onderwijs
 - Woningmarkt
 - Inkomen
 - Sociale samenhang

WAT BETEKENT DAT VOOR AANPAK VAN ARMOEDE?

- Initiatieven richten op beïnvloeden oorzaken en directe gevolgen armoede
- Wegnemen gevolgen schaarste (speelruimte terug geven)
 - Zorgen voor gebruik alle inkomensvoorzieningen
 - Ontzorgen op financieel-administratief gebied waar nodig
 - Stijging vaste lasten afremmen/stoppen
 - Gevolgen stelselwijzigingen zeer goed monitoren (leenstelsel, toeslagen, volkshuisvesting, eigen risico's, flexibilisering arbeidsmarkt, et cetera)
- Systeem eenvoudiger maken voor lagere inkomens en lager opgeleiden

CONCLUSIES

- Armoede en schulden nemen toe
- Aantal kinderen dat (tijdelijk) in armoede opgroeit neemt toe
- Ook groep werkende armen groeit
- Gevolgen armoede zijn groot, ook voor kinderen
- Interventies richten op
 - kinderen om sociale uitsluiting te voorkomen
 - ouders om ruimte te creëren om te kunnen opvoeden

Dank u voor uw aandacht!

Roeland van Geuns
Hogeschool van Amsterdam

r.van.geuns@hva.nl

06-24607492